

Nr 104.

Av herr **Håstad m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts* i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till riksarkivet.

I årets statsverksproposition, åttonde huvudtiteln, föreslås under avdelning B, Arkiv, bibliotek och museer mom. 1, för riksarkivets del vakanssättning redan under nästa budgetår 1942/43 av en förste arkivariebefattning (lön omkring 11,266 kronor) och indragning av ett förste amanuensarvode (omkring 8,300 kronor), det sistnämnda under förutsättning, att en av verkets förste amanuenser befordras till en under budgetårets tidigare del ledigblivande andre arkivarietjänst. Skulle denna förutsättning ej inträffa, skulle indragning ske vid första möjliga tillfälle.

Det vore i och för sig icke mycket att säga om dessa besparingar, vilka, utifrån sett, icke drabba riksarkivet hårdare än många andra statens verk och som naturligtvis betingas av de exceptionella förhållanden, som världskriget med åtföljande kristid medfört för vårt land.

De skrivelser, som växlats med anledning av besparingsberedningens förslag till besparingar inom statsförvaltningen, synas emellertid visa, att riksarkivet befinner sig i ett läge, som, om beredningens förslag sattes i verket, uppenbart skulle äventyra institutionens möjligheter att driva sitt arbete i den omfattning och med den standard i kvalitet, som måste krävas av rikets ledande arkivmyndighet också under en kristid som den nu rådande. Förhållandet är nämligen det, att arkivväsendet, i förevarande fall närmast riksarkivet, redan för närvarande långt ifrån varit i personal- och andra hänseenden så tillgodosett som sig bort med hänsyn till de betydande arbetsuppgifter, som instruktionsenligt åligga verket. Detta har erkänts jämväl av besparingsberedningen.

Det har nu av riksarkivet påvisats, hurusom indragningen av en förste arkivarie i realiteten skulle betyda, att på dess huvudavdelning (Arkivgatan 3) blott en tjänsteman i denna beställning skulle stå till förfogande för ordningsarbeten inom därvarande tre sektioner. Indrages dessutom en amanuens, bleve följd, att i bästa fall endast en heltidsarbetande av kategorierna andre arkivarier och amanuenser bleve övrig för samma slags arbete, sedan expeditioner etc. försörjts. Det torde böra erkännas, att detta innebär en alltför stark reduktion av denna i varje fall mycket väsentliga del av arkivets åligganden.

I ett annat synnerligen viktigt avseende står riksarkivet otvivelaktigt inför en oundgänglig expansion av sin verksamhet. Det gäller i fråga om de stora gallringar bland statens verks handlingar, som ansetts ofrånkomliga på grund av de väldigt växande pappersmassor, som förvaltningen avsätter. Man har av erfarenheten lärt, att en dylik gallring i stor utsträckning borde

börja förberedas redan vid handlingarnas tillblivelse och arkivläggning såsom del av genomtänkta arkiveringsplaner. Så skedde tyvärr icke med t. ex. kristidsstyrelsernas handlingar från förra världskriget. De omkring 5,000 hyllmeter arkivalier, som dessa kristidsstyrelser väsentligen ogallrade arkiv omfatta, ha också kostat statsverket enligt uträkning icke mindre än omkring 30,000 kronor i förvaring, endast för lokalhyror, hylluppsättningar och flyttningar. En förtänksam arkivering med hänsyn till gallringsbara handlingar betyder på något längre sikt en högst anseelig besparing.

För närvarande arbetar en av Kungl. Maj:t tillsatt kommitté, benämnd 1940 års arkivsakkunniga, med just gallringsfrågorna för statens verk, men uppenbart är, att dessa frågor komma att ställa stora krav på riksarkivet, då det blir dess uppgift att övervaka tillämpningen av den mängd gallringsplaner, som äro att vänta som ett resultat av sakkunnigas verksamhet. Det kan väl tänkas, att dessa frågors handläggning tarvar ytterligare en utökning av riksarkivets andra byrås arbetskrafter. Inom ramen av nuvarande personalbestånd har byrån kunnat förses blott med en numerärt blygsam uppsättning på högst tre personer. Det bör emellertid i sammanhanget uppmärksammas, att riksarkivet tar del också i arkivsakkunnigas arbete, icke blott genom sin chef, riksarkivarien, såsom ledamot av kommittén, utan även därigenom, att en av arkivets tjänstemän ställts till förfogande som sekreterare. Då nu, om propositionen antages, i höst ett amanuensarvode på riksarkivets stat indrages och därmed en arbetskraft förloras, anser sig riksarkivet säkerligen i följd härav tvunget att av de arkivsakkunniga begära sin tjänsteman åter eller hos dem hemställa om att låta avlöna sin sekreterare av kommittéanslaget för att så möjliggöra anställning av ersättare. Den föreslagna indragningen av en amanuens blir i så fall en illusorisk besparing.

Dessvärre är att befara, att snart nog, så som utvecklingen nu tecknar sig, ersättare vid behov icke står att få. Annu äger riksarkivet, enligt uppgift, aspiranter av god förmåga, som önska komma in på arkivbanan och därför hava lagt sin utbildning särskilt med hänsyn härtill. Försämras riksarkivets anställningsmöjligheter, måste detta helt naturligt medföra, att välkvalificerad ungdom drar sig för en bana, som fordrar så mycket och materiellt ger så litet. Den bekymmersamma rekryteringsfrågan förtjänar därför särskilt beaktande.

Riksarkivet har, i insikt om vad det skulle betyda för rikets arkivväsende, icke ansett tidsläget ännu motivera, att dess anslagsstat beskäres så som föreslagits, utan menat det vara nog om verket, trots det på grund av kris-tiden och andra omständigheter ökade arbetet, fått avstå från en eljest nödvändig expansion och söka så gott sig göra låter bemästra situationen med de om än otillräckliga resurser det äger.

Vi finna denna riksarkivets ståndpunkt väl grundad. Vi anse det alltså tillbörligt, att vid besparingsaktionen hänsyn tages till att riksarkivet är ett verk, som redan nu har svårighet att fylla sina funktioner, och att staten därför i görligaste mån bör undvika att reducera dess arbetskrafter samtidigt som den i ett mycket viktigt avseende nödgas utöka dess verksamhet.

Då vi kommit till den uppfattningen, att det för riksarkivet skulle innebära en icke ringa lättnad i svårigheterna, om åtminstone det till indragning denna höst avsedda amanuensarvodet kunde skonas, föreslå vi,

att riksdagen ville besluta, att den för riksarkivet i ovan nämnda avdelning B mom. 1 i statsverkspropositionen avsedda besparingen under nästa budgetår 1942/43 måtte inskränkas till vakanssättning tills vidare av en förste arkivarietjänst.

Stockholm den 22 januari 1942.

Elis Håstad.

Verner Hedlund
i Östersund.

Gust. Mosesson.
